

The Social Mission of Hazrat Zeynab in the Continuation of Ashura: The Historical Model of Jihad of Clarification from the Perspective of the Teachings of the Islamic Revolution

Fatemeh Abadi

Assistant Professor, Department of Quran and Hadith Sciences, Faculty of Theology, Alzahra University, Tehran
f.abadi@alzahra.ac.ir

Abstract

The social and jihadist mission of Hazrat Zeynab (PBUH) after the event of Ashura represents a unique model of women's conscious agency in historical transformations. Through her eloquent sermons in Kufa and Sham, she not only exposed oppression and proved the righteousness of the Ahl al-Bayt (AS) but also prevented the distortion of historical truths. These actions constitute a perfect embodiment of "Jihad of Clarification" (Jihad al-Tabyin)—a strategic movement designed beyond emotional reactions to preserve pure Muhammadan Islam. According to the views of the martyred leader (Imam Khamenei), the conduct of Hazrat Zeynab (PBUH) remains instructive today, demonstrating how courage, intelligence, and insight can effectively convey the reality of conflict and contemporary events to both the present generation and future ones. The findings indicate that her approach provides a key roadmap for preserving religious identity and countering deviations in every era, particularly in the current time when global oppressors have resorted to armed warfare against the front of truth. Thus, drawing inspiration from this noble example reinforces the nation's resilience and illuminates the path toward liberation.

Keywords: Hazrat Zeynab, Ashura, Jihad of Clarification (Jihad al-Tabyin), Sermons of Kufa and Sham, Women's Mission.

الرسالة الاجتماعية للسيدة زينب عليها السلام في امتداد عاشوراء: النموذج التاريخي لجهد التبیین من منظور تعالیم الثورة الإسلامية

فاطمة آبادي

أستاذة مساعدة، قسم علوم القرآن والحديث، كلية اللاهوت، جامعة الزهراء عليها السلام، طهران
f.abadi@alzahra.ac.ir

الملخص

تُعَدُّ الرسالة الاجتماعية والجهادية للسيدة زينب عليها السلام بعد واقعة عاشوراء نموذجاً فريداً في الدور الواعي للمرأة في التحولات التاريخية. فمن خلال خطبها البليغة في الكوفة والشام، لم تكتفِ بكشف الظلم وإثبات حقانية أهل البيت عليهم السلام، بل تصدّت أيضاً لمحاولات تحريف الحقائق، مما جعل هذه الأفعال تجسيدا تاماً لمفهوم "جهاد التبیین"؛ أي الحركة الاستراتيجية التي تهدف إلى حفظ الإسلام المحمدي الأصيل، متجاوزةً بذلك ردود الأفعال العاطفية إلى وعي عميق وتبصّرٍ نافذ. وتؤكد آراء القائد الشهيد (قدس سره) أن سلوك السيدة زينب عليها السلام لا يزال مرشداً ومعيناً اليوم، إذ يبيّن كيف يمكن بالشجاعة والفطنة والبصيرة أن تنقل حقيقة الصراع وأحداث العصر إلى الجيل المعاصر والأجيال القادمة. تظهر نتائج البحث أن سيرتها تشكل خريطة طريق جوهرية للحفاظ على الهوية الدينية، ومكافحة الانحرافات في كل عصر، لاسيما في زماننا الذي يواجه فيه المستكبرون جبهة الحق بأدوات العدوان المسلح. ومن ثمّ، فإن استلهاهم هذه السيرة النبوية يعزز صمود الأمة ويضيء درب التحرر.

الكلمات المفتاحية: السيدة زينب عليها السلام، عاشوراء، الجهاد، جهاد التبیین، خطب الكوفة والشام، رسالة المرأة.

رسالت اجتماعی حضرت زینب علیها السلام در امتداد عاشورا: الگوی تاریخی جهاد تبیین از منظر آموزه‌های انقلاب اسلامی

فاطمه آبادی

استادیار گروه علوم قرآن و حدیث دانشکده الهیات، دانشگاه الزهراء علیها السلام، تهران

f.abadi@alzahra.ac.ir

چکیده

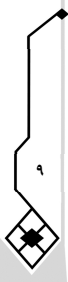
رسالت اجتماعی و جهادی حضرت زینب علیها السلام پس از واقعه عاشورا الگویی بی نظیر از نقش‌آفرینی آگاهانه زنان در تحولات تاریخی است. ایشان با بیان خطبه‌های کوفه و شام، نه تنها به افشای ظلم و اثبات حقانیت اهل بیت علیهم السلام پرداختند، بلکه مانع از تحریف واقعیات شدند. این کنش‌های حضرت زینب علیها السلام نمونه‌ای کامل از «جهاد تبیین» بود؛ حرکتی راهبردی که فراتر از واکنش‌های عاطفی، برای بقای اسلام ناب محمدی طراحی شده بود. براساس دیدگاه‌های رهبر شهید علیه السلام، رفتار حضرت زینب علیها السلام امروز نیز راهگشاست و نشان می‌دهد چگونه می‌توان با شجاعت، هوشمندی و بصیرت، حقیقت جنگ و وقایع زمان خویش را به مردم هم عصر خود و نسل‌های بعد منتقل کرد. یافته‌ها نشان می‌دهد اقدامات ایشان یک نقشه راه کلیدی برای حفظ هویت دینی و مقابله با انحرافات در هر عصری به‌ویژه دوران حاضر که مستکبران جهان در برابر جبهه حق راهکار جنگ مسلحانه را در پیش گرفته‌اند، محسوب می‌شود. کلیدواژگان: حضرت زینب علیها السلام، عاشورا، جهاد، جهاد تبیین، خطبه‌های کوفه و شام، رسالت زن.

مقدمه

نقش زنان در تحولات تاریخ اسلام به ویژه ایفای رسالت حضرت زینب کبری (ع) پس از واقعه عاشورا، الگویی جاودانه برای فعالیت اجتماعی آگاهانه است. ایشان با حفظ پیام قیام امام حسین (ع) و افشای حقیقت در برابر تحریفات امویان، پیش درآمدی بر مفهوم نوین «جهاد تبیین» بودند؛ مفهومی که رهبر شهید (ع) آن را در مواجهه با جنگ نرم دشمنان و بازسازی روایت های تاریخی تأکید کرده اند (بیانات در دیدار پرستاران و خانواده شهدای سلامت، ۱۴۰۰/۰۹/۲۱).

پژوهش حاضر با رویکردی تاریخی-تحلیلی در پی تبیین ابعاد جهاد تبیینی حضرت زینب (ع) از زمان بشارت پیامبر (ص) تا پایان حیات ایشان است. هر نهضت حق طلبانه ای در معرض خطر تحریف قرار دارد و حکومت اموی تلاش کرد قیام امام حسین (ع) را تحریف کند؛ اما حضرت زینب (ع) با خطبه های خود در کوفه و شام، روایت رسمی را شکستند و وجدان عمومی را بیدار کردند. این رویکرد کاملاً منطبق با ضرورت جهاد تبیین در عصر حاضر است که رسانه های دشمن مشغول تحریف مفاهیم دینی اند.

واقعیت تاریخی نشان می دهد عاشورا تجلی طرحی الهی برای حفظ دین و نجات مردم از جهل بود؛ چنان که امام حسین (ع) فرمودند: «إني لم أخرج أشراً ولا بطراً... وإنما خرجت لطلب الإصلاح في أمة جدي» (احمدی میانجی، ۱۴۲۶، ج ۳، ص ۱۱۳). پیامبر اکرم (ص) نیز از تولد امام حسین (ع) به این واقعه اشاره

داشتند (ابن بابویه، ۱۳۷۶، ص ۱۳۶ / مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۴، ص ۲۵۰-۲۵۱) و خود امام نیز در برابر توصیه‌های ابن عباس و دیگران، اراده الهی را مقدم دانستند (ابن طاووس، ۱۳۴۸، ۳۱). همچنین در گفت‌وگو با ام سلمه و محمد حنفیه، اسارت خانواده را بخشی از مشیت الهی معرفی کردند (قمی، ۱۳۷۲، ص ۱۰۲ / ابن طاووس، ۱۳۴۸، ص ۶۴۶۵).

هدف از قیام، مبارزه با ظلم و جهل بود؛ در زیارت امام حسین علیه السلام آمده است: «وَبَدَلْ مُهْجَتَهُ فِيكَ لِيَسْتَنْقِذَ عِبَادَكَ مِنَ الضَّلَالَةِ وَ خَيْرَةِ الْجَهَالَةِ» (ابن قولویه، ۱۳۵۶، ص ۲۲۸ / طوسی، ۱۴۰۷، ج ۶، ص ۱۱۳). در منطق اسلام، مسئولیت تبیین این اهداف الهی بر عهده حضرت زینب علیها السلام گذاشته شد تا نشان دهد زن مسلمان می‌تواند در سرنوشت سازترین عرصه‌ها نقش آفرین باشد. اگرچه پژوهش‌هایی مانند *زنان عاشورایی* (یزدان‌پناه، ۱۳۸۳)، *نقش زنان در حماسه عاشورا* (مزینانی، ۱۳۹۰)، *نقش زنان در تدوین نهضت حسینی* (صادقی‌سنگدهی، ۱۳۹۳) و مقاله «حضرت زینب علیها السلام قهرمان جهاد تبیین» (زنگویی، ۱۴۰۲) به بررسی نقش ایشان پرداخته‌اند، اما تحلیل جامع رسالت اجتماعی ایشان با محوریت مؤلفه‌های جهاد تبیین کمتر صورت گرفته است. این مقاله با تمرکز بر خطبه‌ها و رفتارهای حضرت زینب علیها السلام در صدد است الگوی «جهاد تبیین» ایشان را برای زنان مسلمان در دنیای معاصر بازخوانی کند.

۱. جهاد تبیین

مفهوم «جهاد تبیین» یکی از کلیدواژه‌های بنیادین در گفتمان انقلاب اسلامی

است که در سال‌های اخیر به‌ویژه در بیانات رهبر شهید علیه السلام جایگاهی محوری یافته است. این اصطلاح برخاسته از سنت قرآنی و نبوی است و در امتداد آن، به مثابه ابزاری راهبردی در مواجهه با جنگ روایت‌ها، تحریف‌گری رسانه‌ای و ابهام‌سازی فکری در جامعه اسلامی به کار گرفته شده است.

جهاد تبیین به معنای تلاشی عالمانه و هدف‌مند برای روشن‌سازی حقایق، مقابله با تحریف‌ها و ارائه روایت صحیح در برابر افکار عمومی است. رهبر شهید علیه السلام این وظیفه را فوری، قطعی و همگانی دانسته و آن را راهکاری برای شکستن محاصره تبلیغاتی دشمن می‌دانند (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹). این مفهوم تنها اطلاع‌رسانی نیست، بلکه مجاهدتی معرفتی است که روشنگری را با نگاه تمدنی پیوند می‌زند. به نظر می‌رسد جهاد تبیین، بر اساس بیانات رهبر شهید علیه السلام، دارای شش مؤلفه کلیدی است:

الف) خنثی‌سازی تلاش دشمن: مقابله مستقیم با پروپاگاندا و تبلیغات غلط دشمن (بیانات در دیدار مداحان اهل بیت ^(ع)، ۱۴۰۰/۱۱/۳ / بیانات در دیدار مردم قم، ۱۴۰۱/۱۰/۱۹).

ب) افشاگری در برابر تحریف: جلوگیری از تسلط دشمن بر ذهن‌ها از طریق دروغ‌پردازی و ارائه روایت‌های جعلی (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹ / بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۴۰۱/۹/۵ / بیانات در دیدار پرستاران و خانواده شهدای سلامت، ۱۴۰۰/۹/۲۱).

ج) آگاه‌سازی و غفلت‌زدایی: خنثی‌سازی توطئه دشمن برای نگه‌داشتن

افکار عمومی در ابهام و ناآگاهی (بیانات در پایان مراسم عزاداری اربعین حسینی، ۱۴۰۰/۷/۵).

(د) پاسخ به شبهات: مقابله با شبهات خطرناک که می‌توانند آسیب‌های بیشتری از جنگ نظامی داشته باشند (بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، ۱۴۰۱/۵/۵).

(ه) استفاده از ابزار روزآمد: بهره‌گیری از شیوه‌های نوین و عصری برای اثرگذاری در عرصه نبرد نرم (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۰۰/۱۲/۱۹).

(و) امیدآفرینی: ترسیم افق روشن و مبارزه با یأس و بدبینی که ابزار اصلی دشمن در جنگ ترکیبی است (بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۴۰۲/۱/۱).

از منظر تاریخی و قرآنی، جهاد تبیین استمرار رسالت انبیا در هدایت و تبیین حق است. خداوند متعال در آیه ۶۷ سوره مائده (ترجمه آیتی) پیامبر صلی الله علیه و آله را به ابلاغ کامل وحی فراخوانده است تا حقیقت کتمان نشود. همچنین احادیث معصومین، به ویژه حدیث امام صادق علیه السلام درباره احیای امراهل بیت (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۸، ص ۸۰) و حدیث امام رضا علیه السلام درباره آموزش علوم اهل بیت (ابن بابویه، ۱۳۷۸، ج ۱، ص ۳۰۷)، مسئولیت مؤمنان را در زنده نگه داشتن و ترویج حقایق دینی تأکید می‌کنند. در این راستا واقعه عاشورا صحنه‌ای از این منازعه بود که رسالت تبیینی از امام حسین علیه السلام به حضرت زینب علیها السلام منتقل شد و ایشان به عنوان الگوی کامل جهاد تبیین شناخته می‌شوند.

۲. رسالت اجتماعی زنان در اندیشه اسلامی

اسلام با حفظ کرامت انسانی و نقش‌های خانوادگی زن، او را به مشارکت فعال در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دعوت می‌کند. قرآن کریم در آیه ۷۱ سوره توبه (ترجمه آیتی)، مسئولیت امر به معروف و نهی از منکر را همزمان بر دوش مردان و زنان مؤمن قرار داده، هیچ یک را از این وظیفه اجتماعی معاف نمی‌داند. تاریخ اسلام نیز الگوهای متعددی از زنان اثرگذار را نشان می‌دهد؛ از جمله حضرت زهرا علیها السلام که با خطبه فدکیه روشنگری سیاسی-اجتماعی کرد و حضرت زینب علیها السلام که مسئولیت تحقق اهداف قیام امام حسین علیه السلام پس از عاشورا را بر عهده گرفت.

روایتی از امام سجاد علیه السلام جایگاه علمی و بصیرت حضرت زینب علیها السلام را تأیید می‌کند؛ ایشان «عالمه غیر معلمه» و «فهیمه غیر مفهمه» معرفی شدند (طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۲، ص ۳۰۵). بلاغت و قاطعیت کلام ایشان آن چنان بود که حاضران گفتند: «گویی از زبان علی علیه السلام سخن می‌گویی» (طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۲، ص ۳۰۴). حرکت ایشان همراه کاروان حسینی یک تصمیم آگاهانه اجتماعی-سیاسی و جزئی از طرح الهی برای حفظ دین بود نه صرفاً یک پیوند عاطفی.

حضرت زینب علیها السلام در روز عاشورا با صبری شگفت‌انگیز مانع از فروپاشی روحی کاروان شدند و اسارت را به فرصتی برای گسترش پیام عاشورا تبدیل کردند. حضرت زینب علیها السلام پس از شهادت امام حسین علیه السلام با سخنانی مانند: «یا محمداه، هذا حسین بالبراء...» (بحرانی اصفهانی، ۱۴۱۳، ج ۱۱، ص ۹۵۸)، ضمن یادآوری جایگاه خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله، فلسفه شهادت، معنای فداکاری و پیامی جاودان

برای تاریخ را تبیین کردند. این جهاد زبانی کوتاه اما پرمغز، نمونه‌ای بی‌نظیر از هنر تبیین در بحران‌های بزرگ تاریخی است.

۳. خطبه‌ها به مثابه جهاد تبیین

پس از واقعه عاشورا میدان نبرد از شمشیر به اندیشه و روایت تغییر یافت؛ جایی که حضرت زینب علیها السلام فرمانده جهاد تبیین برای مقابله با جهالت امت و تحریف دشمن بود. اوج این نبرد در دو خطبه تاریخی ایشان در کوفه و شام نمایان شد.

الف) خطبه حضرت در کوفه: خطبه کوفه با هدف بیداری وجدان عمومی و پاسخ به شبهات درباره قیام امام حسین علیه السلام ایراد شد. هدف آن حضرت با استفاده از مؤلفه‌های جهاد تبیین عبارت بودند از:

- افشاگری و سرزنش: با یادآوری خیانت و عهدشکنی کوفیان و تمثیل قرآنی آنان به «زنی که نخ را می‌گسلد»، بی‌ثباتی رفتاری آنها را افشا کردند: «يَا أَهْلَ الْكُوفَةِ... كَمَثَلِ الْتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا...» (طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۲، ص ۳۰۴).

- پاسخ به شبهات: با معرفی امام حسین علیه السلام به عنوان «جگرگوشه رسول خدا» و «تکیه‌گاه امت»، هرگونه ادعای خروج یا فتنه‌گری را رد کردند: «قُتِلَ سَلِيلُ خَاتِمِ النَّبُوَّةِ...» (طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۲، ص ۳۰۴).

- استفاده از ابزار روزآمد: سخنرانی در مرکز تجمع مردم، بهره‌گیری از بلاغت، شعرو آیات قرآن به گونه‌ای که کلام ایشان یادآور امیرالمؤمنین علیه السلام بود، نشان‌دهنده هوشمندی در روش تبلیغ آن عصر است.

ب) خطبه حضرت در شام: خطبه شام در فضایی انجام شد که حکومت اموی با پروپاگاندا سعی در تحریف کامل واقعیت و تثبیت مشروعیت یزید داشت. حضرت زینب علیها السلام با شکستن این فضای روانی، مؤلفه‌های زیر را اجرا کردند:

- خنثی‌سازی تلاش دشمن: با خطاب قراردادن یزید به نام «ابن الطلقاء» و یادآوری نسب پیامبر صلی الله علیه و آله، جایگاه فرو دست یزید را نسبت به اهل بیت آشکار کردند و مشروعیت ادعایی او را زیر سوال بردند: «أَظَنَنْتَ يَا يَزِيدُ...» (ابن طاووس، ۱۳۴۸، ص ۱۸۱-۱۸۲).

- افشاگری در برابر تحریف: با استناد به آیه قرآن درباره مهلت دادن به کافران، ادعای پیروزی الهی یزید را و این ترفند را که برنده جنگ، طرف ظالم است، رد و افشا کردند: «... مَهْلًا مَهْلًا ... لَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا...» (ابن طاووس، ۱۳۴۸، ص ۱۸۲).

- آگاه‌سازی و غفلت‌زدایی: با بیان اینکه شهدای عاشورا زنده‌اند و نزد پروردگار روزی می‌خورند، ناآگاهی مردم شام را رفع و یزید را نه یک فاتح بلکه قاتل عترت پیامبر معرفی کردند: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا...» (ابن طاووس، ۱۳۴۸، ص ۱۸۴).

- استفاده از ابزار روزآمد: بهره‌گیری از آیات قرآن، تصویرسازی‌های بلاغی و لحنی کوبنده برای تأثیرگذاری حداکثری بر مخاطبان.

- امیدآفرینی: با اعلام قطعی شکست کید یزید و بقای جاودانه نام اهل بیت، ترس را از دل مخاطبان خارج کرده و آینده روشن حق را ترسیم نمودند: «فَكَيْدُ

كَيِّدَكَ ... لَا تَمَحُودُ كَرْنَا ...» (ابن طاووس، ۱۳۴۸، ص ۱۸۵) و با استناد به آیه «وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ» (انفال: ۱۸، ترجمه آیتی) وعده نابودی نیرنگ دشمن را دادند.

این خطبه‌ها نمونه‌ای کامل از جهاد تبیین‌اند که در آن، حضرت زینب علیها السلام با هوشمندی سیاسی و معنوی، روایت تحریف‌شده دشمن را خنثی و حقیقت عاشورا را برای همیشه ثبت کردند.

۴. پیوند خطبه شام با آموزه‌های انقلاب اسلامی

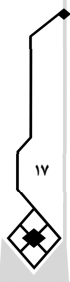
بازخوانی خطبه شام حضرت زینب علیها السلام فراتر از یک رویداد تاریخی، الگویی راهبردی برای مبارزه تمدنی با ظلم، تحریف و تهاجم نرم است که مستقیماً با گفتمان «جهاد تبیین» در انقلاب اسلامی همسوست. رهبر شهید علیه السلام این جهاد را وظیفه‌ای قطعی، فوری و همگانی دانسته و آن را مصداق عینی رفتار حضرت زینب علیها السلام در برابر نظام تبلیغاتی قدرت‌مند یزید می‌دانند؛ چنان‌که ایشان حقیقت را بی‌پرده گفت و روایت عاشورا را از تحریف نجات داد.

انقلاب اسلامی ایران نیز از بدو تأسیس بر منطق «افشاگری» و «روشنگری» استوار بوده است. رهبر شهید علیه السلام عاشورا و قیام حضرت زینب علیها السلام را «بزرگ‌ترین کلاس جهاد تبیین» معرفی کرده‌اند. در «بیانیه گام دوم انقلاب» نیز بر لزوم بازگ کردن گفتمان عدالت، معنویت، عزت و ایستادگی به زبان جهان تأکید شده که تنها از طریق جهاد تبیین امکان‌پذیر است. پیام حضرت زینب علیها السلام امروز به الگویی برای رسانه، سخن‌وری و دیپلماسی فرهنگی تبدیل شده است؛ همان

گونه که امام خمینی علیه السلام از «صدور انقلاب» سخن گفتند و رهبر شهید علیه السلام بر «تشکیل جبهه رسانه‌ای حق طلب» در برابر امپراتوری رسانه‌ای باطل تأکید کردند. اگر خطبه شام را متن اصلی جهاد تبیین بدانیم، وظیفه نیروهای فرهنگی، رسانه‌ای، حوزوی و دانشگاهی امروز، «ترجمه» آن به زبان‌های نوین (رسانه، دانشگاه، دیپلماسی و هنر) است. امروزه اشکال تحریف تغییر کرده، دیگر در قالب خلافت یزیدی نیست، بلکه در قالب تهاجم رسانه‌ای، تخریب چهره انقلاب، وارونه‌نمایی مفاهیم دینی و ایجاد یأس ظاهر می‌شود؛ اما اصل وظیفه ثابت است. احیای «سبک زینبی» شامل صداقت در کلام، شجاعت در افشاگری، معنویت در نگاه و اخلاص در هدف، باید در دستور کار فعالان عرصه فرهنگ قرار گیرد تا انقلاب اسلامی همچون عاشورا، با جهاد تبیین، مسیر خود را به سوی آینده‌ای تمدن‌ساز باز کند.

نتیجه‌گیری

رسالت اجتماعی حضرت زینب علیها السلام پس از عاشورا واکنشی احساسی نبود، بلکه کنشی عمیق و هدف‌مند برای تبیین حقیقت، حفظ هویت دینی و مقابله با تحریف تاریخی بود که نقطه اوج آن در «خطبه شام» رخ داد؛ رویدادی که نه تنها قدرت تبلیغاتی یزید را شکست، بلکه الگویی جاودانه برای «جنگ شناختی» و جهاد تبیین بر جای نهاد. تحلیل خطبه‌های کوفه و شام نشان می‌دهد ایشان با بهره‌گیری از نقد اجتماعی، افشاگری سیاسی، تثبیت حافظه تاریخی و تقویت هویت ایمانی، دقیقاً منطبق بر دیدگاه رهبر شهید علیه السلام مبنی بر «ضرورت مبارزه با

جنگ روایت‌ها» عمل کردند.

در منظومه فکری رهبر شهید علیه السلام، حضرت زینب علیها السلام تجسم تام جهاد تبیین‌اند؛ الگویی مبتنی بر سه محور شناخت صحنه و دشمن، استفاده صحیح از ابزار و روایت و ایستادگی مؤمنانه در برابر فشارها. این تبیین، حرکتی تمدنی و آینده‌ساز است نه صرفاً گفتاری. بنابراین انقلاب اسلامی برای مقابله با سلطه رسانه‌ای و جنگ شناختی استکبار جهانی، نیازمند بازگشت دائمی به این الگوست؛ جایی که حوزه، دانشگاه، رسانه، هنر و آموزش عمومی باید با ابزارهای نوین اما با جوهره الهی، همانند حضرت زینب علیها السلام که با قرآن، عدالت و تاریخ سخن گفت، به تبیین بپردازند.

خطبه شام سندی زنده برای آزادگان است و بازتولید این گفتمان وظیفه‌ای قطعی برای نخبگان انقلابی محسوب می‌شود. اگر عاشورا فرهنگ «مقاومت» را آموخت، حضرت زینب علیها السلام با خطبه خود فرهنگ «تبیین مقاومت» را یاد داد و انقلاب اسلامی هر دو را در مأموریت تمدنی خود پیوند داده است. رسالت ایشان امروز نیز الگویی عینی برای زنان مسلمان است تا با الهام از این سبک، نقش آفرینی فعال و مسئولانه‌ای در عرصه‌های جهادی داشته باشند.

منابع و ماخذ

* قرآن کریم.

۱. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۶). *الامالی للصدوق*، تهران: کتابچی.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۸). *عیون اخبار الرضا* علیه السلام. تحقیق مهدی لاجوردی، تهران: جهان.
۳. ابن طاووس، علی بن موسی (۱۳۴۸ ش). *التهوف علی قتلی الطفوف*. ترجمه احمد فهری زنجانی، تهران: جهان.
۴. ابن قولویه، جعفر بن محمد (۱۳۵۶ ش). *کامل الزیارات*. تحقیق عبدالحسین امینی، نجف: دار المرتضویه.
۵. احمدی میانجی، علی (۱۴۲۶ ق). *مکاتیب الائمة*. تحقیق مجتبی فرجی، قم: دار الحديث.
۶. آیتی، عبدالمحمد (۱۳۷۴). *ترجمه قرآن*. تهران: سروش.
۷. بحرانی اصفهانی، عبدالله (۱۴۱۳ ق). *عوالم العلوم والمعارف والأحوال من الآیات والأخبار والأقوال*. تصحیح محمدباقر موحد ابیطحی، قم: مؤسسه الامام المهدی.
۸. طبرسی، محمد بن علی (۱۴۰۳ ق). *الاحتجاج علی اهل اللجاج*. تحقیق محمدباقر خراسان، مشهد: نشر مرتضی.
۹. طوسی، محمد بن حسن (۱۴۰۷ ق). *تهذیب الاحکام*. تحقیق حسن الموسوی خراسان، تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۱۰. قمی، شیخ عباس (۱۳۷۲). *در کربلا چه گذشت* (ترجمه نفس المهموم). ترجمه محمدباقر کمره‌ای، قم: مسجد مقدس جمکران.
۱۱. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ ق). *کافی*. تحقیق علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۱۲. مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ ق). *بحار الانوار*. بیروت: دار احیاء التراث العربی.